

El cas Valentí Puig

D. SAM ABRAMS / Poeta, assagista i traductor

AVUI, 10 de juny del 2009

La gota que ha fet vessar el got ha estat l'enquesta sobre els dietaris moderns que ha publicat la revista *L'Espill* en el seu darrer número. L'objectiu de l'enquesta feta a professors i escriptors era mirar d'esbrinar si podem parlar d'un "cànon dietarístic" i, en cas afirmatiu, exactament quins dietaris serien dignes d'entrar-hi. Els resultats de la votació estan recollits en un gràfic que dóna els 18 títols més votats, d'*El quadern gris* (1966), de Josep Pla, a *Dillatari* (2005), de Ponç Pons.

NO M'HO PUC CREURE PERÒ ELS professionals del gremi acadèmic i literari han decidit deixar de banda els dos excel·lents dietaris de Valentí Puig, *Bosc endins* (1982) i *Matèria obscura* (1991), convenientment aplegats a *Porta incògnita* (2002). Anem directament al gra: *Porta incògnita* és una de les contribucions més sòlides que s'han fet al dietarisme català modern des del punt de vista formal i de continguts. A més, em sembla gairebé un insult a la intel·ligència dels lectors haver de dir una obvietat d'aquesta magnitud a aquestes altures.

I NO S'HI VAL A CONTRAATACAR AMB el raonament sabut i avorrit que es tracta d'una qüestió de gustos i, ja se sap, els gustos no es poden raonar o disputar. Una absurditat. Existeixen criteris objectius, establerts pels experts màxims en la matèria com Philippe Lejeune i Georges Gusdorf ja fa anys, per avaluar de manera rigorosa un dietari com a producte artístic, i quan s'apliquen a *Porta incògnita* els resultats són senzillament espectaculars.

AQUESTA EXCLUSIÓ INCOMPRESIBLE dels dietaris de Puig d'una enquesta és una mostra més del que només es pot anomenar el *cas Valentí Puig*. Ja fa temps que s'ha anat erosionant la presència de la figura literària de Puig a Catalunya per motius que tenen ben poc a veure amb l'art de posar negre sobre blanc en una pàgina. Tant la voluntat decidida dels uns com la desídia insubstancial dels altres apunten en la mateixa direcció: aprofitar l'avinentesa per treure Puig del mig.

PERÒ HEM DE COMENÇAR PEL començament. Valentí Puig és un dels escriptors més intel·ligents, cultes, sagaços, plurals, àgils i irònics de la literatura catalana contemporània. Ha conreat un gran ventall de gèneres literaris, des de la poesia fins a l'assaig i l'articulisme, passant per la novel·la, el conte, la biografia, el llibre de viatges i la crítica literària. I en cada terreny ha excel·lit i hi ha fet aportacions originals i significatives. I al marge de la seva extensa obra ha treballat per divulgar l'obra d'autors que ell considera imprescindibles com ara Josep Pla, Maria Àngels Anglada i Bartomeu Fiol.

MOLTS LECTORS ES DEUEN PREGUNTAR SI de veritat és possible que un escriptor d'aquesta qualitat estigui desapareixent del mapa. Sí que és possible, encara que gent tan diferent com Vicent Martí, Enric Sòria, Vicent Alonso, Alfred Mondria, Salvador Sostres i qui signa aquestes ratlles ho hagin intentat evitar. Fixin-se que les darreres produccions de Puig han passat gairebé de puntetes quan eren creacions de primera com el poemari *Passions i afectes* (2007) i els assaigs recents *La fe de nuestros padres* (2007) i *Moderantismo* (2008).

QUÈ ÉS EL QUE HA PASSAT? D'ENTRADA s'han aprofitat dos canvis professionals del nostre autor per anar perdent llençols a cada bugada

voluntàriament. Primerament, el fet que Puig deixés d'exercir de crític literari a la premsa catalana. I en segon lloc, el seu trasllat a viure a Madrid. Si no exercia de crític no calia fer-li més la pilota per tenir-lo content. Si vivia a Madrid ja entrava en el sac dels escriptors allunyats del centre de l'imperi als quals no cal prestar gaire atenció.

TAMBÉ HAN ESTAT DETERMINANTS certes qüestions ideològiques i intel·lectuals. A nivell ideològic Puig ha estat una víctima preclara d'aquest joc ridícul, simplista i nociu que està jugant sobretot l'esquerra del país per mirar de castigar la dreta a base de reduir la complexitat de la vida política a una guerra entre blanc i negre, bons i dolents. I a nivell intel·lectual Valentí Puig francament fa por als que dirigeixen la cultura del país. Efectivament, fa por per la seva intel·ligència i la seva cultura, que són una amenaça per als mediocres que saben perfectament que han arribat massa amunt. Fa por perquè molt sovint posa el dit a la nafra i planteja qüestions incòmodes per a la nostra societat o denuncia abusos del sistema cultural i la classe política. I tot ho fa des del rigor, la responsabilitat i l'honorabilitat.

AGAFIN L'ASSAIG 'MODERANTISMO' i veuran com toca temes de primer ordre: les greus conseqüències de les utopies revolucionàries dels segles XIX i XX, la crisi del sistema democràtic actual, la preocupant desaparició de la figura de l'intel·lectual públic, la falta de valors a la societat actual, el perill del relativisme moral, la falta del sentit real de la responsabilitat, la necessitat d'una opinió pública formada i exigent, i un llarguíssim etcètera. Els arguments de Puig són sòlids i es basen en lectures molt variades (Michael Oakeshott, Karl Popper, Raymond Aron, Roger Scruton, Daniel Bell...). Ara bé, si algú que estigui més de moda parla

d'exactament les mateixes coses en exactament els mateixos termes se l'escoltaran amb autèntic gust i ganes.

PERÒ PUIG NO VOL IMPRESSIONAR-NOS i sotmetre'ns al seu ideari en deixar-nos bocabadats. Puig vol exposar les seves idees amb llibertat i amb profunditat, i al mateix temps vol provocar-nos i fer-nos perfilar les nostres opinions de cara a contestar. En definitiva, Valentí Puig vol dialogar, vol intercanviar idees. I aquí arribem a l'autèntic perill que suposa Puig, perquè les qüestions amb arestes que planteja evidencien inequívocament dues coses: la falta d'interlocutors de nivell i, cosa encara molt més greu, la falta d'autèntica interlocució democràtica en aquest país ara mateix. La majoria d'opinadors una mica seriosos són solipsistes que no tenen cap ganes realment de parlar o de comunicar sinó de fer-se sentir, de lluir-se públicament.

EL CAS VALENTÍ PUIG ÉS VERITABLEMENT preocupant pel que significa de gran pèrdua literària i de falta terrible d'una cultura democràtica com Déu mana. El cas Valentí Puig és veritablement preocupant, perquè qualsevol persona amb una mica de sentit comú sap perfectament que estableix un precedent lamentable i perillós. Avui li ha tocat a Valentí Puig però demà pot ser qualsevol membre d'aquesta cultura. Casos com el de Valentí Puig et fan sentir cada dia més com si fossis Winston Smith i visquessis a l'Oceania del *1984*, de George Orwell.